

עלון שבועי נחלת שדה

חידושי תורה בדרך הדרוש והאגדה על פרשת השבוע

מאת מחבר סדרת הספרים "נחלת שדה" על התורה והמועדים

ערש"ק פרשת ויקהל פקודי תשע"ה שנה ז' גליון דדו
לתגובות/הערות/דרשות והרצאות ניתן לפנות לטלפון – 050-4145482,
[ניתן לקבל את העלון במייל chagitben@neto.net.il](mailto:chagitben@neto.net.il)

הנושא: משה רבינו מנקה מצחם של ישראל מעוונות

חכמים אפילו בדורות האלו הוא אור תורת משה רבינו ע"ה, ולכן אנו קורין אותו "רבינו". עכ"ל.

וכן כתב החיד"א בספרו יעיר אוזן (מערכת מ' אות ו') בשם האריז"ל, שתלמיד חכם מופלג מתעבר בו ניצוץ של משה רבינו ע"ה, וזה שאמרו בש"ס "משה שפיר קאמרת" (שבת קא: סוכה לט. חולין צג.). ע"כ. וכן יעוי' בסוטה (יג.) שאליהו הנביא תלמידו של משה רבינו, והקשה רש"י, שלא למד אצל משה רבינו. אולם לפי התיקוני הזוהר הדבר מובן.

ואם כן מה שגילה לנו האר"י הקדוש שמושה רבינו מחזיר את הכתרים לעם ישראל בשבת קודש, זאת על ידי שהתלמיד חכם מוסר שיעורי תורה בשבת, כי התלמיד חכם הוא בחינת משה רבינו ועל ידי מסירת השיעור, הוא נותן חזרה את הכתרים לעם ישראל.

וזה הרמז: "ויקהל משה את כל עדת בני ישראל", שעל ידי "ויקהל", שיקהילו קהילות בכל שבת לשמוע שיעורי תורה, על ידי זה יקבלו חזרה את "עדת בני ישראל" עדת מלשון עדי, הכתרים להם זכו בעת מתן תורה.

בזה נבוא ונבאר את דברי המדרש (מדרש משלי פרק י'): שבשעה שחכם יושב ודורש אני מוחל ומכפר עוונותיהם של ישראל, ולא עוד אלא בשעה שעונין אמן יהא שמיה רבא מברך, אפילו נחתם גזר דינם אני מוחל ומכפר להם עוונותיהם וכו'. ע"כ.

ונתקשו המפרשים, כיצד יתכן שמחמת מצווה כה קלה של שמיעת דרשה בבית הכנסת, מוחל הקב"ה על כל עוונותיהם של ישראל!?

אלא כתב החרדים (פרקי תשובה פרק ז' הביא זאת החיד"א בספרו דבש לפי מערכת ב' אות י"א), שרשע הרוצה לעזוב את דרכו הרעה ולעשות תשובה, נותנין בו ניצוץ ממשה רבינו שיסייע לו לעשות תשובה. נמצא כי ניצוץ ממשה רבינו מסייע לאדם לשנות מעשיו ולחזור בתשובה. ואם כן כשיהודי משתתף בשיעור תורה ומקבל את הניצוץ של משה רבינו שהתעבר בתלמיד חכם – מוסר השיעור, הריש על ידי זה בא לחזרה בתשובה וכן לכפרת עוונות.

בזה נבוא ונבאר עוד את דבר הגמרא בעירובין (נד:): כיצד סדר משנה? משה למד מפני הגבורה, נכנס אהרן ושנה לו משה פירקו. נסתלק אהרן וישב לשמאל משה. נכנסו בניו

החיד"א זי"ע כותב בספרו פני דוד: שמעתי אומרים, לפי מה שאמרו חז"ל בגמרא שבת (פח.), בשעה שהקדימו בני ישראל נעשה לנשמע, באו שישים ריבוא מלאכי השרת וקשרו לכל אחד מבני ישראל שני כתרים, אחד כנגד נעשה ואחד כנגד נשמע, וכיון שחטאו בעגל, פירקום, שנאמר "ויתנצלו בני ישראל את עדים מהר חורב". אמר רבי יוחנן: וכולם זכה משה ונטלם (ומפרש רש"י, שמזה קרן עור פני משה). ומובא בשם האר"י הקדוש, כי מרוב ענוותנותו של משה לא רצה לקחתם לעצמו אלא שומרם לישראל, וכל שבת מחזיר משה רבינו ע"ה את הכתרים לבני ישראל, והן הן הנשמות יתירות המגיעות בשבת לישראל. וזה מה שאומרים בתפילת שבת: "ישמח משה במתנת חלקו", שמושה רבינו שמח שבשבת נשאר לו רק חלקו בלבד, ואילו את שאר הכתרים מחזיר לבני ישראל.

ובכך מבאר החיד"א את הפסוק: "ויקהל משה את כל עדת בני ישראל" כי עדת לשון "עדי", כי משה קיבץ ולקח את כל עדיי ישראל בחטא העגל, אבל נהג משה מידת טובת עין וניחם את ישראל כי יש להם תקוה לקבל חזרה את עדים על ידי שמירת שבת, "ויאמר אליהם אלה הדברים אשר צוה ה' לעשות אותם ששת ימים תעשה מלאכה וביום השביעי יהיה לכם קודש שבת שבתון".

בזה נבוא ונבאר את דברי המדרש וילקוט שמעוני פרשת ויקהל רמז ת"ח: "ויקהל משה, רבותינו בעלי אגדה אומרים, מתחילת התורה ועד סופה אין בה פרשה שנאמר בראשה ויקהל אלא זאת בלבד. אמר הקב"ה, עשה לך קהילות גדולות ודרוש לפניהם ברבים הלכות שבת, כדי שילמדו ממך דורות הבאים להקהיל קהילות בכל שבת ושבת, ולכנס בבתי מדרשות ללמד ולהורות לישראל דברי תורה, איסור והיתר, כדי שיהא שמי הגדול מתקלס בין בני".

וצריך להבין מה ענין מסירת דרשה ושיעור בשבת קודש?

אלא, מובא בתיקוני הזוהר (תיקון ס"ט, דף קיב.) דאתפשטותא דמשה בכל דרא ודרא בכל צדיק, והיא מגלה לנו את רזי התורה. וכן כתב בספר חסד לאברהם (אזולאי, מעין שני עין הקורא נהר ל"ז) וז"ל: אפילו בזמן הזה נשמת משה רבינו ע"ה מתפשט לשאר הנשמות ומאירה להם סוד התורה וכו', ואור התורה המאיר בתלמידי

ושנה להן משה פירקו, נסתלקו בניו אלעזר ישב לימין משה ואיתמר לשמאל אהרן. רבי יהודה אומר, לעולם אהרן לימין משה חוזר. נכנסו זקנים ושנה להן משה פירקו, נסתלקו זקנים, נכנסו כל העם ושנה להן משה פירקו. נמצאו ביד אהרן ארבעה, ביד בניו שלשה, וביד הזקנים שנים, וביד כל העם אחד. נסתלק משה ושנה להן אהרן פירקו, נסתלק אהרן, שנו להן בניו פירקו. נסתלקו בניו שנו להן זקנים פירקו, נמצא ביד הכל ארבעה. מכאן א"ר אליעזר: חייב אדם לשנות לתלמידו ארבעה פעמים, וקל וחומר ומה אהרן שלמד מפי משה ומפי הגבורה, כך הדיוט מפי הדיוט על אחת כמה וכמה. ע"כ.

ולכאורה מדוע דוקא ארבעה פעמים?

אלא שהנשמה מתחלקת לחמשה חלקים: נפש רוח נשמה חיה יחידה, ולכל אחד יש לו רק בחינת נפש, עד שזוכה ומקבל בחינת רוח ואחר כך זוכה גם לבחינת נשמה וכן הלאה. כאשר רב מוסר שיעור, זוכה הוא לעיבור נשמת משה רבינו שהיה כלול מנשמות כל ישראל, ועל ידי זה ממשיך לשומע את החלקים החסרים לו מנשמתו, היינו בחינת רוח נשמה חיה ויחידה, ולכן מוכרח הוא ללמוד ארבע פעמים.

והנה כתב בספר ישרש יעקב ש"משה" ראשי תיבות: משה שפע המצת. וכתב רבינו מהר"ח בשער רוח הקודש (פרק א' עמוד יח) וז"ל: גם ביום שבת קודש, כל מי שהוא זוכה להיות לו סוד תוספת שבת בנפשו, אין עונותיו מתגלים במצחו ביום שבת, כי אין אחיזה אל החיצונים ביום שבת קודש במי שיש בו תוספת שבת. ע"ש. והיינו על ידי קדושת משה רבינו המתעוררת בשבת זוכה לנקיון מצחו מעוונות.

כתב החיד"א בספרו מראית העין (ברכות ה:) על דברי הגמרא שם שרבי יוחנן כשרצה לרפאות את רבי אליעזר נאמר "יהיב ליה ידיה ואוקמיה". והביא בשם ספר ארץ החיים שביאר, שיסורים של אהבה הם בשביל להרבות שכר ושאר יסורין הם לכפר חטאותיו. וכשאמר לו 'לא הן ולא שכר' ש"מ שאין לו חטא והיסורים נועדו בשביל שכר. לכן אמר לו "הב לי ידך" – שעל היד כתובין העוונות, וראה שאין כתוב ביד שום עוון. עכ"ד.

ורבינו יוסף חיים זי"ע בספרו בניהו (סוטה סופ"ח) כתב לבאר, שבמצח נרשמים עבירות גמורות וחמורות ובכף היד נרשמים עוונות קלות שאדם דש בעקביו. ובזה ביאר דברי הגמרא בסוטה שם שדרשו חז"ל על הפסוק "מי האיש הירא ורך הלבב ילך וישוב לביתו" ודרשת הגמרא: 'ירא מעבירות שבידו' דנקט "עבירות שבידו", דהיינו, שמי שיש לו עבירות גמורות וחמורות שהם כאמור נחקקים במצח, מעיקרא אינו יוצא ובא למלחמה ואין צריך הכהן משוח מלחמה להחזירו לביתו, אבל מי שיש לו עוונות שאדם דש בעקביו, כיון שהן קלות בעיניו הוא יוצא למלחמה, ועל כן המשוח מלחמה צריך להשיבו, והוא שאומר שמי שיש "עבירות בידו", היינו עבירות קלות אף הוא ילך וישוב לביתו. יעו"ש.

בזה נבין את ענין הנחת תפילין בידו ובראשו, שכן כתב השמושא רבא (נדפס ברא"ש במסכת מנחות, דף קכ"ג מדפי הרא"ש והביא זאת הטור בתחילת סימן ל"ז): ואמר רבא כל המניח תפילין ומתעטף בציצית וקורא קריאת שמע מובטח לו שהוא בן העולם הבא. ואמר אביי: מערב אני

בו שאין גהינם שולטת בו, ואמר רב פפא, אף אני מערב בו שכל עונותיו נמחלין לו. וכן מובא בזה"ק (פרשת בא דף מג:). מאן דאתעטר בתפילין, צדיק אקרי ונמחלין לו כל עוונותיו.

ומכיון שרושם העוונות נמצא בידו ובראשו, לכן התפילין שמועילות לכפרת עוונות, מניחן במקומות אלו. ולכן תפילין של יד שקדושתן פחותה, מכפרות על העוונות הקלות. ואילו תפילין של ראש שקדושתן גבוהה יותר, מועיל לכפר אפילו על העוונות החמורים ולכן מניחן על מצחו.

ומובא במדרש שוחר טוב על התהילים (סימן ק"ג אות ז') על הפסוק (שם ג') "הסולח לכל עוניכי הרופא לכל תחלואיכי", רבי יוחנן הוי לביש תפילין בכל יום לפיכך הסולח לכל עוניכי. ע"כ. והיינו רבי יוחנן חשש שמא יש בו עוונות, ולכן היה מקפיד להניח כל הזמן תפילין שיועילו לו לכפרה.

בזה נבין מצינו נישוק במצח, למשל בנדרים (ט: ונזיר ד:), שמעון הצדיק מנשק את הנזיר על מצחו: "מיד עמדתי ונשקתיו על ראשו". בעירובין (נג:) רבי יהושע בן חנניה שנהנה מתשובתו של אותו תינוק חכם: "נשקתיו על ראשו ואמרתי לו אשריכם ישראל שכולכם חכמים גדולים אתם מגדולכם ועד קטנכם". בראש השנה (כה:) שנחלקו רבי יהושע ורבן גמליאל אימתי חל יום הכיפורים, וחייב רבן גמליאל את רבי יהושע לבוא ביום שחל יום הכיפורים לפי שיטתו. ורבי יהושע נטל מקלו ובא לפני רבן גמליאל. מסיימת הגמרא: "עמד רבן גמליאל ונשקו על ראשו, אמר לו: בוא בשלום רבי ותלמידי, רבי בחכמה, ותלמידי שקבלת את דברי". כמו כן במגילה (יד:) וסוטה (יג:) כשנולד משה רבינו וראה עמרם שנתקיימה נבואתה של מרים: "עמד אביה ונשקה על ראשה, אמר לה, בתי נתקיימה נבואתך". כמו כן בחגיגה (יד:) כשדרש רבי אלעזר בן ערך במעשה מרכבה, עמד רבן יוחנן בן זכאי ונשקו על ראשו. כמו כן בנזיר (כט:) רבן יוחנן בן זכאי בדק ילד אחד אם הגיע לעונת הנדרים, והשיב לו הילד בשנינות עמד רבן יוחנן בן זכאי ונשקו על ראשו. הגמרא בהוריות (יב:) מביאה שרב פפא הסתפק בכהן משיח שנצטרע אם מותר לשאת אלמנה. ורב הונא בנו של רב נחמן פשט לו את הספק, מרוב שמחה רב פפא קם נשקו בראשו ונתן לו את בתו לאשה.

כתב החיד"א בספרו מראית העין (ברכות ה:) על דברי הגמרא שם שרבי יוחנן כשרצה לרפאות את רבי אליעזר נאמר "יהיב ליה ידיה ואוקמיה". והביא בשם ספר ארץ החיים שביאר, שיסורים של אהבה הם בשביל להרבות שכר ושאר יסורין הם לכפר חטאותיו. וכשאמר לו 'לא הן ולא שכר' ש"מ שאין לו חטא והיסורים נועדו בשביל שכר. לכן אמר לו "הב לי ידך" – שעל היד כתובין העוונות, וראה שאין כתוב ביד שום עוון. עכ"ד.

ורבינו יוסף חיים זי"ע בספרו בניהו (סוטה סופ"ח) כתב לבאר, שבמצח נרשמים עבירות גמורות וחמורות ובכף היד נרשמים עוונות קלות שאדם דש בעקביו. ובזה ביאר דברי הגמרא בסוטה שם שדרשו חז"ל על הפסוק "מי האיש הירא ורך הלבב ילך וישוב לביתו" ודרשת הגמרא: 'ירא מעבירות שבידו' דנקט "עבירות שבידו", דהיינו, שמי שיש לו עבירות גמורות וחמורות שהם כאמור נחקקים

במצח, מעיקרא אינו יוצא ובא למלחמה ואין צריך הכהן משוח מלחמה להחזירו לביתו, אבל מי שיש לו עוונות שאדם דש בעקביו, כיון שהן קלות בעיניו הוא יוצא למלחמה, ועל כן המשוח מלחמה צריך להשיבו, והוא שאומר שמי שיש "עבירות בידו", היינו עבירות קלות אף הוא ילך וישוב לביתו. יעו"ש.

בזה נבין את ענין הנחת תפילין בידו ובראשו, שכן כתב השמושא רבא (נדפס ברא"ש במסכת מנחות, דף קכ"ג מופי הרא"ש והביא זאת הטור בתחילת סימן ל"ז): ואמר רבא כל המניח תפילין ומתעטף בציצית וקורא קריאת שמע מובטח לו שהוא בן העולם הבא. ואמר אביי: מערב אני בו שאין גהינם שולטת בו, ואמר רב פפא, אף אני מערב בו שכל עונותיו נמחלין לו. וכן מובא בזוה"ק (פרשת בא דף מג:). מאן דאתעטר בתפילין, צדיק אקרי ונמחלין לו כל עוונותיו.

ומכיון שרושם העוונות נמצא בידו ובראשו, לכן התפילין שמועילות לכפרת עוונות, מניחן במקומות אלו. ולכן תפילין של יד שקדושתן פחותה, מכפרות על העוונות הקלות. ואילו תפילין של ראש שקדושתן גבוהה יותר, מועיל לכפר אפילו על העוונות החמורים ולכן מניחן על מצחו.

ומובא במדרש שוחר טוב על התהילים (סימן ק"ג אות ז') על הפסוק (שם ג') "הסולח לכל עוונתי הרופא לכל תחלואיכי", רבי יוחנן הוא לביש תפילין בכל יום לפיכך הסולח לכל עוונתי. ע"כ. והיינו רבי יוחנן חשש שמא יש בו עוונות, ולכן היה מקפיד להניח כל הזמן תפילין שיועילו לו לכפרה.

בזה נבין מצינו נישוק במצח, למשל בנדרים (ט: ונזיר וד.), שמעון הצדיק מנשק את הנזיר על מצחו: "מיד עמדתו ונשקתיו על ראשו". בעירובין (נג:) רבי יהושע בן חנניה שנהנה מתשובתו של אותו תינוק חכם: "נשקתיו על ראשו ואמרתי לו אשריכם ישראל שכולכם חכמים גדולים אתם מגדולכם ועד קטנכם". בראש השנה (כה.) שנחלקו רבי יהושע ורבן גמליאל אימתני חל יום הכיפורים, וחייב רבן גמליאל את רבי יהושע לבוא ביום שחל יום הכיפורים לפי שיטתו. ורבי יהושע נטל מקלו ובא לפני רבן גמליאל. מסיימת הגמרא: "עמד רבן גמליאל ונשקו על ראשו, אמר לו: בוא בשלום רבי ותלמידי, רבי בחכמה, ותלמידי שקבלת את דברי". כמו כן במגילה (יד.) וסוטה (יג.) כשנולד משה רבינו וראה עמרם שנתקיימה נבואתה של מרים: "עמד אביה ונשקה על ראשה, אמר לה, בתי נתקיימה נבואתך". כמו כן בחגיגה (יד:) כשדרש רבי אלעזר בן ערך במעשה מרכבה, עמד רבן יוחנן בן זכאי ונשקו על ראשו. כמו כן בנזיר (כט:) רבן יוחנן בן זכאי בדק ילד אחד אם הגיע לעונת הנדרים, והשיב לו הילד בשנינות עמד רבן יוחנן בן זכאי ונשקו על ראשו. הגמרא בהוריות (יב:) מביאה שרב פפא הסתפק בכהן משיח שנצטרע אם מותר לשאת אלמנה. ורב הונא בנו של רב נחמן פשט לו את הספק, מרוב שמחה רב פפא קם נשקו בראשו ונתן לו את בתו לאשה.

ומאידך מצינו שנהגו לנשק ידי גדולי ישראל ויש לזה מקור בדברי הזוה"ק (פרשת לך לך דף פג:) שדרש רשב"י ובסיום דבריו "אתו רבי אלעזר ורבי אבא וכולהו חבריאי ונשקו ידיו". ע"כ.

רבי חיים פאלאג'י בספרו גנזי חיים (מערכת נשיקות אות טל) מביא לזה מקור מדברי רש"י: מה שנהגו לנשק את ידי הגדולים למי שהוא אביו או רבו, עיין לרש"י במסכת עבודה זרה דף יז. גבי מה שאמרו שם עולא כי הוה אתי מבי רב הוה מנשק לאחותיה אביה ידיה, ופירש רש"י, דרך העולם כשיוצאים מבית הכנסת, מיד הוא נושק לאביו או למי שהוא גדול ממנו.

והנה רבינו יוסף חיים זי"ע בספרו בן יהודע במסכת עבודה זרה שם, כתב טעם לנשיקה מרבינו האריז"ל בשער הכוונות, מפני ששורש חמש גבורות הוא בפה, שהוא סוד חמש מוצאות הפה. וביד ימין יש רמז לחמשה חסדים בחמש האצבעות, ובנשקו בפיו על ידי אדם גדול, עושה בזה מיתוק החמש גבורות ששרשם בפה בחמשה חסדים הנרמזים בחמש אצבעות יד ימין. יעויין שם.

ולדרכינו יש לפרש, שנשיקה על הראש באה להורות, כי אין חקוק על מצחו עוונות חמורים, ואילו אצל גדולי ישראל נהגו לנשק את ידיהם, כדי להורות שאף עוונות קלים החקוקים על היד, אינם קיימים.

פרשת פרה:

א. כתב בספה"ק שפת אמת (ספר שמות, פרשת פרה, תרמ"א) וז"ל: וקבעו חז"ל בסוף השנה קריאת פרשת פרה קודם פרשת החודש דכתיב "לב טהור ברא לי אלקים ורוח נכון חדש בקרבי". שצריכין מקודם להיות כלי מוכן לקבל התחדשות. ובכל שנה יורד התחדשות לישראל וצריכין מקודם לטהר הלב, ובסוף השנה יש לפשפש במעשיו ולתקן בתשובה כל החטאים כדי להיות מוכן לקבל התחדשות מחדש. כמ"ש "אם שמוע בישן תשמע בחדש". כי כפי מה שמביא ההתחדשות מעשים טובים בישראל ועושה פירות, כמו כן מוסיף הקב"ה וברוך שמו התחדשות בשנה החדשה. וזמן זה מסייע לטהרה ע"י שבזמן המקדש היו כל בני ישראל עסוקין בטהרה בימים אלו לטהר עצמן לקרבן פסח. לכן הזמן מבקש תפקידו ומסייע לטהרת הלב גם עתה.

ב. כתב בספה"ק בית אהרן (ליקוטים דף קמ"ד): בשבת פרשת פרה אמר: שצריך להאמין שכשם שנטהרים באפר הפרה ממש, כמו כן נטהרים בזה הזמן - בקריאת פרשת פרה, כל אחד ואחד לפי מדרגתו, להארת הפסח ולקדושתה - כל אחד ואחד לפי בחינתו בקדושה.

להתענג בתענוגים - - -

להאזין לשיעוריו המרתקים של

הרב איתי חיים בן אהרן שליט"א

התקשרו לטלפון שמספרו: 050-4133783

במחיר שיחה סלולארית רגילה, חינם לבעלי

מסלול 'ללא הגבלה'.

השיעורים ערוכים עפ"י נושאים ותתי נושאים:

פרשת השבוע, מועדים, תנאים ואמוראים, הלכה,

ספר אהבת חסד, ועוד.

מעולה לניצול זמן המתנה/נסיעה/הליכה, ללימוד

מענג ומשובב נפש.

(לשמיעת שיעורים על פרשת ויקהל הקישו:

1292)

הכניסו המספר לאנשי הקשר שלכם, ותהיו בקשר...